

Justiitsministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn

Teie 27.06.2018 nr 8-2/4372
Meie 11.07.2018 nr 4/226

Lisaadressaat:
Riigikogu õiguskomisjon
Lossi plats 1a
15165 Tallinn

Arvamuse avaldamine äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu kohta

Lugupeetud Kai Härmand!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Justiitsministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu (edaspidi: eelnõu) kohta, millega soovitakse väidetavalt anda täiendavat kaitset väikeosanikele ja -aktsionäridele.

Kaubanduskoda on avaldanud arvamust eelnõu kohta juba tähtaja pikendamise kirjas (04.07.2018 nr 4/217). Kaubanduskoda ei ole oma seisukohti eelnõu osas muutnud, ehk Kaubanduskoda eelnõud ei toeta.

Käesoleva kirjaga põhjendab Kaubanduskoda oma seisukohti täiendavalt. Samas märgib Kaubanduskoda, et liiglühikese vastamistähtaja tõttu ei ole võimalik analüüsida eelnõus käsitletavaid sätteid piisava põhjalikkusega, mis oleks aga kindlasti vajalik, sest eelnõu puhul on tegemist fundamentaalse ärikeskkonna muutmisega.

Väikeinvestorite tugev kaitse

Eelnõuga proovitakse tugevalt kaitsta väikeinvestorite huve ettevõtlusvabaduse arvelt.

Eelnõu seletuskirja kohaselt tehakse äriseadustikus muudatusi, et kaitsta rohkem väikeinvestorite huve, millel oleks positiivne mõju ettevõtlusele ja majanduskeskkonnale. Kaubanduskoja hinnangul tooks eelnõu muudatused kaasa aga

vastupidise efekti, ehk muudatustel oleks negatiivne mõju nii ettevõtlusele kui ka majanduskeskkonnale.

Põhimõtteliste muudatustega äriseadustikus, seoses osanike ja aktsionäride õigustega, tuleks eelnevalt väga põhjalikult analüüsida, kuidas mõjutaksid kavandatavad ettepanekud äriühingute toimimist tulevikus ning kas muudatustega kaasneksid positiivne või negatiivne mõju ettevõtluskeskkonnale. Samuti peaksid kaasatud olema erinevate huvigruppide arvamused ja ettepanekud. Praegusel juhul ei ole seda tehtud.

Eelnõu vajalikkuse ja mõju osas puudub asjakohane analüüs ja veenev põhjendus ning eelnõus pakutud lahendused ei ole piisavalt läbi mõeldud.

Eelnõu seletuskirjas on märgitud, et on ilmnunud olukordi, kus väikeosanike ja -aktsionäride õigused on oluliselt piiratud. Samas ei ole eelnõu seletuskirjas selgitatud, millisel uuringul või analüüsil selline väide põhineb. Eelnõu seletuskirjas on kõnealust väidet ilmestatud ühe näitega, millega seondub vaid üks eelnõus sisalduv säte (§ 287¹ lg 2). Eelnõu ülejäänud sätted ei seondu eelnõu seletuskirjas toodud näitega. Eelnõu ülejäänud sätete vajalikkuse kohta ei ole konkreetsetel näidetel või uuringutel tuginevaid põhjendusi esitatud. Pelgalt üksikute näidete pinnalt ei peaks tegema ümberkorraldusi, mis muudaksid pikka aega kehtinud ja nüüdseks märkimisväärse rakenduspraktika saanud ühinguõiguse üldpõhimõtteid ning mõjutaksid kogu ettevõtlussektorit.

Puudub info, et väikeaktsionäride ja -osanike õigustega seonduv oleks ettevõtete seas märkimisväärne probleem. Kaubanduskoja rohkem kui 3200 liikme hulgas sel kevadel läbi viidid õigusprobleemide küsitluse käigus väikeaktsionäride ja –osanike õigustega seonduvad küsimused ei tõusetunud.¹ Kõige vähem probleeme oli just äriõigusega seonduvat, toodi välja vaid maksejõutuse ja ettevõtete likvideerimisega seotud murekohad. Suurimateks probleemideks olid hoopis kõrged tööjõumaksud, tööjõupuudus ning välismaalaste palkamine. Samuti ei ole Kaubanduskoja liikmed väikeaktsionäride ja –osanike seonduvaid teravaid probleeme tõstatanud varasemalt.

¹ <https://www.koda.ee/et/uudised/ettevotjad-tegid-ettevotluskeskkonna-parandamiseks-ule-120-ettepaneku>

Ka EAS-i andmete järgi pärsib Eesti äriühingutesse investeringute tegemist mitte väikeinvestorite kaitse, vaid tööealise elanikkonna vähenemine, piirangud välistöajõu värbamiseks ja elektrienergia hind.

Ainuüksi *Doing Business* uuringu ja *Global Competitiveness Report* aruande pinnalt ei saa teha järeldust, et Eestis ei ole väikeosanike ja -aktsionäride õigused kaitstud samal määral, kui see on üldiselt arenenud riikides tavaks, nagu seda on tehtud eelnõu seletuskirjas.

Doing Business 2018 uuringu² järgi asub väikeinvestorite kaitse osas esikümnes näiteks Aserbaidžaan, Makedoonia ja Saudi Araabia ning esikohal Kasahstan. Neist ükski ei ole arenenud riik. Eesti asub *Doing Business* 2018 uuringu järgi väikeinvestorite kaitse osas eespool kui näiteks Luksemburg ja Šveits ning enam-vähem samal tasemel kui Tšehhi, Soome, Saksamaa, Jaapan ja Holland. Need kõik on arenenud riigid. Seega ei saa *Doing Business* uuringu pinnalt väita, nagu ei oleks Eestis väikeosanike ja -aktsionäride õigused kaitstud samal määral kui arenenud riikides.

Global Competitiveness Report aruande³ järgi edestab Eesti väikeinvestorite kaitse osas kahte kolmandikku aruandes kajastatud riikidest. Eesti on väikeinvestorite kaitse osas oluliselt kõrgemal kohal kui investorite üldise kaitse osas (44. koht vs. 73. koht). Aruande järgi on Eesti konkurentsivõime probleemkohad mitte väikeinvestorite kaitse väidetav vähesus, vaid maksumäärad ja kvalifitseeritud tööjõu puudumine. Seega ei saa ka *Global Competitiveness Report* aruande pinnalt väita, et Eestis oleks väikeosanike ja -aktsionäride õigused kaitsmata.

Heritage Foundation 2018. aasta majandusvabaduse indeksi⁴ kohaselt paikneb Eesti 7. kohal. Näiteks Kasahstan paikneb alles 41. kohal. Sama indeksi kohaselt on Eesti investeerimisvabaduse poolest 2-7. kohal ning Kasahstan 123-132. kohal. Viimane paikneb nii madalal eelkõige asjaolul, et välismaiste investorite kaasamine on raskendatud, kuna on tagatud kodumaiste investorite tugev eelistamine ning kaitse.

² www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf

³ www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf

⁴ <https://www.heritage.org/index/explore>

Sellest tulenevalt saab järeldada, et ei ole võimalik pelgalt üldiste rahvusvahelistele uuringutele ja raportile tuginedes võtta seisukohta Eesti väikeinvestorite kaitse tugevusest ning seeläbi põhjendada eelnõu muudatusi seletuskirjas, seejuures ilma põhjaliku analüüsita, et kavandatavad muudatused tugevdaksid väikeinvestorite kaitset ning sel oleks positiivne mõju Eesti majanduskeskkonnale. Kaubanduskoja hinnangul tuleb arvestada erinevaid faktoreid ja asjaolusid, et oleks tagatud riigi majanduslik võimekus, avatus ning piisav kaitse kõikidele investoritele. Lihtsalt ühe osapoole eelistamine võib kaasa tuua teiste languse, ehk riik võib muutuda ebaaktraktiivseks investoritele, mille tõttu kannataks ka Eesti majandus.

Eelnõuga kavandatavaga ei tohiks edasi minna enne ühinguõiguse kodifitseerimise lõpetamist.

Eelnõu seletuskirjas on märgitud, et vastava regulatsiooni kehtestamisega ei ole võimalik oodata kuni ühinguõiguse kodifitseerimine on lõpuni viidud. Teadaolevalt peaks ühinguõiguse revisjoni tulemused selguma 2020. aastal. Kaks aastat ei ole nii pikk aeg, et see õigustaks sedavõrd põhimõtteliste muudatuste vastuvõtmisega kiirustamist. Eelnõu vastuvõtmisel ilma analüüsi läbi viimata ja revisjoni tulemusi ära ootamata oleks Eesti majanduskeskkonna stabiilsusele ja usaldatavusele märkimisväärne negatiivne mõju. Just nimelt käimasoleva ühinguõiguse revisjoni eesmärk on „põhjalikult, sisuliselt ja süsteemselt analüüsida erinevate juriidiliste isikute enamus- ja vähemusaluse omajate, samuti osaluse ühiste omajate huvide kaitsmise regulatsioone, eelkõige nende regulatsioonide otstarbekust, õigusselgust ja vastavust praktika vajadustele, ning teha vajadusel ettepanekud kehtiva õiguse muutmiseks“.⁵

Ennatlik oleks teha osanike ja aktsionäride õigusi ning osaühingute ja aktsiaseltside tegevust puudutavates küsimustes sedavõrd olulisi muudatusi olukorras, kus eksperdid alles analüüsivad võimaliku probleemi olemasolu. Ühelt poolt läheks raisku revisjoni kaasatud ekspertide senine töö ja sellele eraldatud rahalised vahendid. Teiselt poolt pole teada, millise tulemuseni revisjoni kaasatud eksperdid jõuaksid. Kui eksperdid peaksid jõudma näiteks järeldusele, et eelnõuga lahendatavat probleemi ei esine või eelnõuga pakutud meetmed selle probleemi lahendamiseks ei sobi, oleks eelnõu

⁵ www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uhinguoiguse_revisjoni_lahteulesanne_loplik_10.5.2016.pdf

vastuvõtmine selgelt ennatlik. Revisjoni viiaksegi läbi selleks, et saada metoodiline hinnang, kas ja milline probleem esineb, millised oleksid sobivaimad meetmed võimaliku probleemi lahendamiseks ja milline oleks selliste meetmete mõju. Revisjon peaks aitama seadusandjal teha informeeritud otsus.

Sellest tulenevalt on Kaubanduskoda seisukohal, et äriseadustikku ei peaks muutma enne võimalike probleemide ja lahenduste osas põhjaliku analüüsi läbiviimist ning ühinguõiguse revisjoni lõppemist. Praegusel juhul puudub väidetud probleemi olemasolu ning pakutud lahenduste sobivuse ja tagajärgede osas põhjalik ja usaldusväärne analüüs.

Dividendide maksmise sundkohustus

Kehtiva õiguse kohaselt on Eestis üldine ettevõtlusvabadus. Ettevõttel on vabadus otsustada, kas ta maksab omanikele dividende või jätab jaotamata kasumi äriühingusse. Näiteks investeerib edasi ettevõtte laiendamiseks või jätab finantstagatiseks, et säilitada piisav rahaline reserv, kui ettevõttel peaks tulevikus tekkima makseraskusi või ootamatuid väljaminekuid. Eelnõuga soovitakse muuta kehtivat regulatsiooni selliselt, et kasumi jaotamiseks ei pea olema osanike või aktsionäride poolthäälte enamus, vaid kasumi jaotamata jätmiseks peaks vähemalt 75 protsenti omavad osanikud või aktsionärid olema kasumi jaotamise vastu. See tähendab, et eelnõuga soovitakse kehtestada eeldus, mille järgi on äriühing alati kohustatud kasumi välja maksta, kusjuures sellisest eeldusest võib teatud juhtudel kõrvale kalduda vähemalt 75 protsendise häälteenamusega. Sisuliselt on tegemist ettepanekuga viia äriõigusesse sisse sunddividendi instituut.

Dividendinõude andmine ehk sunddividendi instituut ei ole aktsepteeritav.

Kaubanduskoja hinnangul ei tohiks seadusandja ette kirjutada, millisel viisil peaks äriühingus omandatud osaluse arvelt tulu teenimine toimuma. Regulatsioon, mille järgi oleks äriühingul kohustus kasum välja maksta ning mille järgi ei oleks äriühingus kuni 74,9 protsendi suurust osalust omavatel osanikel ja aktsionäridel võimalik otsustada äriühingu kasum äriühingu tegevusse reinvesteerida, riivaks oluliselt omandiõigust ja

ettevõtlusvabadust. Ka pole välistatud, et sellise regulatsiooniga kaasnev põhiõiguste ja -vabaduste riive ulatus tingiks vastuolu põhiseadusega.

Riigikohus on selgitanud, et „kasumi jaotamisest pahatahtliku hoidumise korral (kasumi ärajuhtimine vms) [on väikeaktsionäridel] võimalus nõuda suuraktsionärit AS § 289 lg 1 järgi tekitatud kahju (näiteks saamata jäänud dividend) hüvitamist.“⁶ Seega, kui kasumi jaotamata jätmise on pahatahtlik, on väikeaktsionäridel kohane õiguskaitsevahend olemas. Sama kehtib väikeosanike puhul.⁷ Kui kasumi jaotamata jätmise on põhjendatud, tekib küsimus, miks peaks olema väikeaktsionäridel ja -osanikel kasumi jaotamata jätmise põhjendatusest hoolimata olema õigus nõuda, et äriühing neile kasumit jaotaks.

Kaubanduskojale teadaolevalt eelnõuga kavandatavat sunddividendi instituti ei rakendata üheski teises riigis. Samas teatud riikides, kus ettevõtlusvabadus on piiratud, näiteks Hiina, on riigi poolt survestatud ettevõtteid, et nad maksaksid rohkem dividende investoritele. Seega eelnõuga kavandatav muudaks Eesti dividendiregulatsiooni karmimaks, kui seda on piiratud ettevõtlusvabadusega riikides.

Eelnõu seletuskirja kohaselt on sunddividendide näol tegemist sarnaste põhimõtetega, mis on Saksamaal ning Soomes. Kaubanduskoja hinnangul ei ole Saksamaa ja Soome dividendipõhimõtted sarnased plaanitavate muudatustega. Kui Saksamaal ja Soomes on väikeaktsionäril õigus nõuda dividendimaksmist teatud juhtudel, siis Eestis oleks väikeaktsionäril õigus nõuda kasumi mitte jaotamist, kui sellega otsusega oleks koos väikeaktsionäri päri vähemalt 75% aktsionäridest. Samuti ei ole analüüsitud Saksamaa ja Soome praktikat, ehk kas dividendiõiguse nõue on tugevdanud väikeinvestorite kaitset ning milliseid probleeme on dividendiõiguse rakendamisel esinenud. Kaubanduskoda toob uuesti välja, et *Doing Business* 2018 uuringu kohaselt on väikeinvestorite kaitse tase Saksamaal ja Soomes umbes sama mis Eestis, ehk dividendiõiguse nõude positiivne mõju väikeinvestorite kaitsele on kaheldav.

Samuti läheks kavandatav dividendiregulatsioon vastuollu Eesti maksupoliitikaga. Eestis ei pea tasuma tulumaksu jaotamata kasumilt. Taoline põhimõte on Eestis

⁶ Riigikohtu lahend asjas 3-2-1-145-04 (p 30)

⁷ Riigikohtu lahend asjas 2-16-18531 (p 11)

kehtestatud, et toetada ettevõtte kasumi edasiinvesteeringut ning ettevõtte laienemist. Eelnõuga aga minnakse vastuolule ettevõtluskeskkonna toetamisega – investeerimise asemel julgustatakse „kasumi rahaks tegemist.“ Sellest tulenevalt võivad sünddividendide kehtestamisel olla olulised tagajärjed Eesti majandusele. Ettevõtte enam ei kasva, vaid stagneeruvad.

Eelistada tuleks ühingu üldiseid huvisid, mitte üksikisiku huve.

Riigikohus on senises praktikas leidnud, et „ühinguõiguse üldpõhimõtte järgi tuleks aktsionäride või osanike huvide vastandlikkuse korral eelistada ühingu üldisi huvisid“.⁸ Kui ühingu aktsionäride või osanike huvi on kasum välja võtta ja teiste aktsionäride või osanike huvi on kasum reinvesteeringuks äriühingusse jätta, siis eelduslikult on äriühingu huvides viimane lahendus, sest kasumi jaotamata jätmine parendab äriühingu kapitaliseeritust ja likviidsust. Seetõttu on küsitav eelnõus ettenähtud lahendus, mis näeb ette äriühingu kapitaliseerituse ja likviidsuse vähenemise ning äriühingu eelduslike huvide kahjustamise. Kaubanduskoja hinnangul on põhjendatum praegu kehtivas seaduses ettenähtud eeldus, et kasum jääb äriühingusse ning kasumi väljamaksmine toimub juhul, kui osanikud või aktsionärid on selle kohta otsuse teinud.

Tasub märkida, et eelnõuga kavandatud ei kaitseks ainult väikeinvestorite huve, kuid ka pahatahtlike suurinvestoreid. Näiteks kui suurinvestor omab aktsikapitalist 30% ning ülejäänud on jagatud väikeinvestorite vahel, looks eelnõuga plaanitu olukorra, kus suurinvestoril on võimalus nõuda ainuisikuliselt enda lühiajalisest eesmärkidest dividendide maksmist, kuigi teiste aktsionäride arvates võib see oluliselt kahjustada ettevõtte võimekust. Samas eelnõu taolist käitumist ei keelaks, sest põhjendatud juhud (ettevõtte majanduslik võimekus) tuleks kaalumisele, kui üle 75 protsenti aktsionäridest on öelnud ei dividendide väljamaksmisele. Euroopa Komisjoni roheline raamatu „Äriühingu üldjuhtimise ELi raamistik“ järgi tuleks tagada, et aktsionärid ei keskenduks ainult lühiajalisele kasumile.⁹

Praegu kehtivate põhimõtete järgi, kus tuleb eelistada äriühingu huve ning kasumi jaotamine toimib ainult poolthäälte enamuse taotlusel, mõjub positiivselt ettevõtete

⁸ Riigikohtu lahend asjas 3-2-1-89-14 (p 36)

⁹ [www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2011\)0164_/com_com\(2011\)0164_et.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2011)0164_/com_com(2011)0164_et.pdf)

elujõulisusele. Kohustusliku väljamakse kehtestamine võib aga kahjustada äriühinguid, samuti nende töötajaid ning võlausaldajaid. Kasumi väljamaksetega väheneb äriühingu varade väärtus, mis omakorda vähendab äriühingute võimekust tagada konkurents- ja arenguvõime. Väheneb ka suutlikkus reageerida majanduskeskkonna muutustele ja parandada töötajate palga- ning töötingimusi. Samuti võib kasumi kohustusliku väljamakse kehtestamine rikkuda investorite õiguspärast ootust, et äriühingu kasumit kasutatakse ettevõtte laiendamiseks ning vähenda võlausaldajate huvi anda ettevõtetele laenu, sest ettevõtted pole piisavalt kapitaliseeritud krediitiasutuste silmis.

Osaühingute ja aktsiaseltside erisused dividendimaksetel

Eelnõu järgi peaksid osaühingud maksma välja pärast majandusaasta aruande kinnitamist ja kohustuslikku reservkapitali eraldiste tegemist alles jääva puhaskasumi. Eelnõu seletuskirjas on märgitud, et see vastaks tegelikule praktikale, mille kohaselt reeglina on osanikud ka osaühingu töötajate või juhatuse liikmetena tihedalt seotud osaühingu tegevusega ning seetõttu tuleb eeldada, et nende huvi on kasum dividendidena välja maksta. Seletuskirjast jääb mulje, justkui lähtuks eelnõu eeldusest, et dividendide näol on tegemist tasuga osanike poolt osaühingu töötajatena või juhatuse liikmetena tehtu eest. Kaubanduskoda ei saa sellise lähenemisega kuidagi nõustuda ning on küsitav, kas sellisele lähenemisele tuginev dividendipoliitika ühtib senise maksupoliitikaga.¹⁰

Eelnõu järgi ei pea kasumit välja maksma, kui see on ette nähtud põhikirjaga või osanike otsusega, mille poolt on antud vähemalt 3/4 koosolekul esindatud osanike häältest. Kui kasumi jaotamata jätmise kohta tehtava otsuse poolt on vaja vähemalt 3/4 koosolekul esindatud osanike häältest, siis põhikirja muutmise kohta tehtava otsuse poolt on vaja vähemalt 2/3 koosolekul esindatud häältest (ÄS § 175 lg 1). Eelnõu seletuskirjast ei selgu, kuidas suhestuvad kasumi jaotamata jätmiseks ettenähtud 3/4 häälteenamuse nõue ja põhikirja muutmiseks ettenähtud 2/3 häälteenamuse nõue.

¹⁰ www.emta.ee/et/ariklient/tulu-kulu-kaive-kasum/muudatused/kuidas-osauhingu-osaniku-juhatuse-liikme-ja-tootaja

Eelnõu järgi tuleb märkida kasumi jaotamise ettepanekus ÄS § 332 lg-s 3 nimetatud andmed ja kohaldada kasumi jaotamise otsusele ÄS §-s 335 sätestatud. Samas on kogu eelnõu lähtekoht, et kasumi jaotamine toimub seaduse järgi ning kasumi jaotamiseks ei ole vaja ettepanekut esitada ega otsust vastu võtta. Seetõttu jääb arusaamatuks, miks näeb eelnõu ette ühelt poolt kasumi automaatse jaotamise ning teiselt poolt kasumi jaotamiseks ettepaneku tegemise ja otsuse vastuvõtmise.

Eelnõu järgi peaksid aktsiaseltsid maksma välja vähemalt poole summast, mida võib aktsionäride vahel kasumina jaotada. Eelnõu järgi ei pea kasumit välja maksma, kui kasumi jaotamata jätmine on ette nähtud aktsionäride otsusega, mille poolt on antud vähemalt 3/4 üldkoosolekul esindatud häältest, ja see on vajalik ettevõtte jätkusuutlikkuse tagamiseks. Seletuskirjas ei ole selgitatud, miks ei ole sarnaselt osaühinguga ka aktsiaseltsi puhul võimalik näha kasumi välja maksmata jätmine ette põhikirjas. Seletuskirjas ei ole selgitatud, miks erinevalt osaühingust ei piisa kasumi jaotamata jätmiseks 3/4 suuruse häälteenamusega vastuvõetud aktsionäride otsusest, vaid kasumi jaotamata jätmine peab olema vajalik ka ettevõtte jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Osaniku või aktsionäri õigus ühingust välja astuda

Eelnõuga plaanitakse anda osanikele ja aktsionäridele õigus mõjuval põhjusel osaühingust ja aktisasetstist välja astuda. Eelnõu järgi on põhjus mõjuv, kui äriühingu või teiste osanike või aktsionäride tegevuse tõttu muutuvad osaluse omandamise aluseks olnud õiguslikud või majanduslikud asjaolud viisil, mida ei saanud osaluse omandamisel mõistlikult oodata. Väljaastumisel maksaks äriühing osanikule või aktsionärile osaluse väärtusele vastava hüvitise. Pärast hüvitise maksmist võiks äriühing osaluse võõrandada või osa või aktsia tühistada ja vastavalt osa- või aktsiakapitali vähendada.

Väljaastumisõiguse andmine ei ole põhjendatud.

Osaluse omandamise ja omamisega kaasneb äririsk, mis hõlmab ka osaluse omandamise aluseks olnud õiguslike või majanduslike asjaolude muutumist. Sellist

Ärisky kannavad kõik osanikud ja aktsionärid, sõltumata neile kuuluva osaluse suuruselt. Kaubanduskoja hinnangul pole õige panna osaluse omandamise ja omamisega teadlikult võetud ärisky äriühingu ja/või teiste osanike ja aktsionäride kanda. Äriühing ei peaks vastutama selle eest, kas osanik või aktsionär sai osaluse omandamisel mingeid asjaolusid mõistlikult oodata või mitte. Eelnõu järgi võiksid ärisky realiseerumisel astuda äriühingust välja kõik osanikud ja aktsionärid. Osanikele ja aktsionäridele kuuluva osaluse peaks sellisel juhul omandama äriühing. Samas näeb seadus ette üldreegli, mille järgi ei või äriühing oma osa või aktsiaid omandada (ÄS § 162 lg 1 ja § 283 lg 1). Ka erireegli järgi saab äriühingu poolt oma osa või aktsiate omandamine toimuda vaid osanike või aktsionäride vastava otsuse alusel ning mitte suuremas ulatuses kui osahingu puhul 1/3 osakapitalist ja aktsiaseltsi puhul 1/10 aktsiakapitalist (ÄS § 162 lg 2 p 1 ja 11 ning § 283 lg 2 p 1 ja 2). Eelnõust ega selle seletuskirjast ei selgu, kuidas suhestub kavandatav regulatsioon kehtiva regulatsiooniga.

Ka kehtiva õiguse alusel on võimalik osanikul või aktsionäril müüa oma osalus ettevõttes. Hind kujuneb läbirääkimiste tulemusel. Eelnõuga aga antakse hinna osas eelis müüjale. Taoline lähenemine rikub ettevõtlusvabadust ning vähendab konkurentsi.

Samuti ei ole mõistlik kehtestada samasugust lähenemist olukorrale, kus ettevõtte lahkub börsilt. Viimase puhul võib Eesti kaotada suurinvestorid, sest Eesti ettevõtetesse investeerimine muutub riskantseks. Hinda ei kujunda enam investori ja enamusosaluse kokkulepitu, vaid väikeaktsionär, kellel võib olla oma ettekujutus hinnast. Sellest tulenevalt investor väldib Eestisse investeerimist, sest kaasneda võivad täiendavad investeerimis- ja kohtukulud. Viimase tõttu aga kaotaks nii Eesti majandus kui ka ettevõtete omanikud.

Nõuete esitamine

Eelnõuga plaanitakse anda vähemalt 1/10 osa- või aktsiakapitalist omavatele osanikele ja aktsionäridele õigus nõuda, et äriühing esitaks osaniku või aktsionäri, juhatuse või

nõukogu liikme või muu isiku vastu äriühingu juhtimisest või kahjustamisest tuleneva nõude. Kehtiva seaduse järgi on osanike ja aktsionäride pädevuses otsustada nõude esitamine vaid nõukogu liikme vastu (kui osaühingul nõukogu puudub, siis juhatuse liikme vastu) (ÄS § 168 lg 1 p 10 ja § 298 lg 1 p 9). Selles osas ei soovita eelnõuga kehtivat seadust muuta. Seetõttu tekiks eelnõu vastuvõtmise korral vastuolu, kus osanikel ja aktsionäridel oleks õigus nõuda, et osanikud või aktsionärid otsustaksid nõude esitamise ka teise osaniku või aktsionäri, juhatuse liikme või muu isiku vastu, kuid kus osanikel ja aktsionäridel seaduse järgi sellise nõude esitamise üle otsustamiseks pädevus puudub.

On küsitav, kas osanikel ja aktsionäridel peaks selline pädevus olema. Kehtiva seaduse ja kohtupraktika järgi on osanikel ja aktsionäridel endal õigus esitada hagi teiste osanike ja aktsionäride ning äriühingu juhtorgani liikmete vastu (ÄS § 188 lg 1 ja § 289 lg 1, VÕS § 115 lg 1 ja § 1043, TsÜS § 32).¹¹ Eelnõu seletuskirjas ei ole selgitatud, miks peaksid osanikud ja aktsionärid saama nõuda, et sellise nõude esitaks nende eest äriühing. Nõuete esitamisega kaasneb äriühingule oluline aja- ja rahakulu, mis võiks kuluda äriühingu tegevuse arendamisele.

Eelnõu järgi peaks kohus otsustama äriühingu poolt nõude esitamise, kui nõude esitamisest keeldumine oleks vastuolus osanike või aktsionäride vahelise kohustusega järgida omavahelistes suhetes hea usu põhimõtet ja arvestada üksteise õigustatud huve. Äriühingu tegevus ei tohiks sõltuda sellest, kas osanikud ja aktsionärid järgivad üksteise ees tekkinud kohustusi. Äriühingul ei tohiks olla kohustust esitada nõue ja kanda nõude esitamisega kaasnevaid kulusid põhjusel, et osanikud või aktsionärid rikuvad nendevahelistes suhetes tekkinud kohustusi. Sellisel põhjusel nõude esitamiseks ja kulude kandmiseks kohustamine häiriks äriühingu majandustegevust asjaoludel, mis ei puutu äriühingusse.

Teabeõiguse muutmine

¹¹ Riigikohtu lahendid asjades 2-16-18531 (p 30 ja 31), 3-2-1-133-11 (p 32), 2-16-18531 (p 23)

Eelnõuga soovitakse määratleda teave, mille osanikele ja aktsionäridele andmisest ei saaks keelduda. Sellise muudatuse vajalikkus on küsitav. Eelnõu seletuskirja kohaselt on põhinetud Saksamaa aktsiaseadusele, kus on sätestatud, millistel tingimustel on juhatusel õigus keelduda teabe andmisest. Kaubanduskoja hinnangul ei ole seletuskirjas põhjalikult analüüsitud, millist mõju omaks antud muudatused ja kuidas tugevdaks teabeõiguse muutmine väikeinvestorite kaitset. Samuti ei ole viidatud, milline on olnud teiste riikide praktika, kus teabeõiguse nõudmine on detailselt kehtestatud. Kaubanduskoda on varasemalt välja toonud, et Saksamaal on *Doing Business* 2018 uuringu kohaselt umbes samasugune väikeinvestorite kaitse kui Eestis, mis põhjendab veelgi enam teabeõiguse sätete muutmise küsitavust.

Kehtiv seadus näeb ette eelduse, mille järgi on osanikul ja aktsionäril õigus tutvuda kogu osaühingu ja aktsiaseltsi tegevust puudutava teabega (ÄS § 166 ja § 287). Riigikohus on kehtiva seaduse rakenduspraktikas selgitanud, et teabeõigus ei sõltu osaluse suurusest¹² ja teabenõue ei pea olema põhjendatud.¹³ Kehtiv seadus tagab kõigile osanikele ja aktsionäridele laialdase teabeõiguse. On tulnud ette olukordasid, kus osanikud ja aktsionärid on seda õigust kuritarvitanud ning esitanud teabenõudeid, millele vastamine on häirinud äriühingu tavapärasest majandustegevust ja kulutanud märkimisväärselt äriühingu ressursse.

Kehtiva seaduse järgi võib juhatus keelduda teabe andmisest ainult juhul, kui on alust eeldada, et teabe andmine võib tekitada äriühingu huvidele olulist kahju (ÄS § 166 ja § 287). Kui äriühingul on palju osanikke või aktsionäre või kui ühelt poolt äriühingu ja teiselt poolt osanike või aktsionäride huvid on vastandlikud, võib olla äriühingu ärisaladuse kaitseks vaja teabe andmisest keelduda. Euroopa Kohus on tunnustanud ärisaladuse kaitset Euroopa Liidu õiguse üldpõhimõttena.¹⁴ Kui eelnõus nimetatud teabe andmine ei tekita äriühingu huvidele olulist kahju ja ei ohusta äriühingu ärisaladust, siis on osanikel ja aktsionäridel õigus saada seda teavet ka kehtiva seaduse alusel. Kui eelnõus nimetatud teabe andmine võib siiski konkreetsel juhul

¹² Riigikohtu lahend asjas 3-2-1-86-13 (p 12)

¹³ Riigikohtu lahend asjas 3-2-1-29-08 (p 12)

¹⁴ Euroopa Kohtu lahendid asjades 53/85 (p 28), C-36/92 P (p 37), C-450/06 (p 49), C-1/11 (p 43)

äriühingu huvidele ja ärisaladusele olulist kahju tekitada, siis ei peaks ka eelnõu kohustama äriühingut sellist teavet andma.

Eelnõu ei aita ka vältida võimalikke vaidlusi. Kui juhatuse jätab nõutud teabe osanikele või aktsionäridele andmata, tuleb nii kehtiva kui kavandatava seaduse järgi pöörduda kohtusse. On vähetõenäoline, et kohus jätkaks ka kehtiva seaduse alusel eelnõus nimetatud teabe saamiseks esitatud avalduse rahuldamata. Kohus saaks seda teha ainult juhul, kui teabe andmine kahjustaks äriühingu huve. Sellisel juhul oleks aga teabe andmata jätmise põhjendatud. Kaubanduskoja hinnangul ei oleks õige võtta kohtult võimalust hinnata, kas eelnõus nimetatud teabe andmine võib konkreetsel juhul äriühingule kahju tekitada.

Eelnõuga soovitakse anda osanikele ja aktsionäridele piiramatut õigust tutvuda teabega, mis puudutab juhtorganite tegevust. Samas, juhtorganite tegevus ongi käsitatav äriühingu tegevusena (TsÜS § 31 lg 5). Juhtorganite tegevuse suhtes piiramatut teabeõiguse andmine tähendaks seega sisuliselt piiramatut teabeõigust kogu äriühingu tegevuse suhtes. Säte, mis võimaldab äriühingu põhjendatud huvide kaitseks teabe andmisest keelduda, muutuks sisutühjaks. See tähendab, et näiteks iga aktsiaseltsi Tallinna Sadam aktsionär (keda on rohkem kui 13 000) võiks osaluse suurusest sõltumata nõuda aktsiaseltsi Tallinna Sadam majandustegevuse kohta mis tahes infot ning ei aktsiaselts Tallinna Sadam ega kohus ei võiks sellise info andmisest keelduda. Kaubanduskoja hinnangul ei arvestaks selline lahendus äriühingute õigustatud ja põhjendatud huve.

Esindatuse määramine

Eelnõuga soovitakse lisada seadusesse säte, mille järgi ei arvestataks esindatuse määramisel seaduse või põhikirja sätteid rikkudes antud häält. Eelnõu seletuskirja järgi on sellisel juhul võimalik väikeosanikul või -aktsionäril nõuda, et kohus tuvastaks, et osanike või aktsionäride otsus on vastu võetud tema poolt soovitud kujul, kuivõrd ainukesed kehtivad hääled on tema poolt antud hääled. Selline seisukoht on äärmiselt küsitav. Riigikohus on selgitanud, et hääleõiguse piirangu rikkumise korral on võimalik

taotleda üksnes otsuse kehtetuks tunnistamist ja sellises olukorras ei ole kohaseks õiguskaitsevahendiks nõue, millega palutakse tuvastada vastupidise sisuga otsuse vastuvõtmine.¹⁵

Kokkuvõtvalt on Kaubanduskoja hinnangul eelnõus mitmeid puuduseid, mis võivad suure tõenäosusega mõjutada negatiivselt nii Eesti majandust kui ka Eesti ettevõtluskeskkonda tervikuna. Eelnõuga ei tohiks edasi minna ilma põhjaliku analüüsita eelnõus käsitlevate sätete osas. Sellest tulenevalt ei toeta Kaubanduskoda eelnõus käsitletavaid äriseadustiku muudatusi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Peadirektor

Koostanud: Indrek Tops indrek.tops@koda.ee 604 0071

---

¹⁵ Riigikohtu lahendid asjades 3-2-1-55-14 (p 23) ja 3-2-1-89-14 (p 33)